

22.11.2017

POL-2017-32586

Puolustusministeriö, kirjaamo
Hallitussihteeri Perttu Wasenius,
perttu.wasenius@defmin.fi

Puolustusministeriön lausuntopyyntö 20.10.2017 luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Keskusrikospoliisin lausunto

Tausta

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa. Esityksen mukaan lakiin koottaisiin Puolustusvoimien henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset muista laeista. Puolustusvoimia koskeva tietosuojasääntely vastaisi muutoksen myötä pääosin rakenteeltaan muun muassa poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin henkilötietojen käsittelyä koskevaa lainsäädäntöä. Sen lisäksi, että uuteen lakiin siirrettäisiin voimassa oleva sääntely muista puolustushallinnon laeista, siinä säädettäisiin kokonaan uutena kokonaisuutena sotilastiedusteluun liittyvästä henkilötietojen käsittelystä.

Esityksen ensisijaisena tavoitteena on varmistaa, että henkilötietojen suojasta Puolustusvoimissa säädetään tietosuojalainsäädännön kokonaisuudistuksen jälkeenkin perustuslain 10 §:n edellyttämällä tavalla. Tavoitteena on samalla yhtenäistää ja nykyaikaistaa voimassa olevaa hajanaista erityissääntelyä. Sääntelyä pyritään myös mahdollisuuksien mukaan muuttamaan joustavampaan muotoon vähentämällä tarpeetonta yksityiskohtaisuutta.

Lausuntopyyntö

Puolustusministeriö on pyytänyt asiasta lausuntoa Keskusrikospoliisilta. Lausuntopalautteen käsittelyn helpottamiseksi puolustusministeriö on pyytänyt, että lausunto jaotellaan lausuntopyynnössä ilmoitettujen väliotsikoiden mukaisesti.

Keskusrikospoliisin lausunto

Laki henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa

Keskusrikospoliisi pitää yleisesti tarkoituksenmukaisena esityksen tavoitetta yhtenäistää, nykyaikaistaa ja joustavoittaa henkilötietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä. Erityisesti pyrkimistä rakenteelliseen yhdenmukaisuuteen poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin vastaavan sääntelyn kanssa voidaan pitää hyvänä.

Keskusrikospoliisi korostaa, että jatkovalmistelussa tulee huomioida säännösten yhdenmukaisuus ainakin sellaisten rekistereiden osalta, joissa eri rikostorjuntaviranomaisten tietoja tullaan jatkossa käsittelemään mahdollisilla yhteisillä teknisillä alustoilla.

1 luku: Yleiset säännökset

Ei lausuttavaa

2 luku: Puolustusvoimien henkilörekisterit

Ehdotettu henkilötietojen käsittelykokonaisuus liittyy ja seuraa nyt erikseen valmistelussa olevaa sotilastiedustelutoimivaltuuksia koskevaa uudistusta. Keskusrikospoliisi on toisessa yhteydessä lausunut mainittujen sotilastiedustelutoimivaltuuksien uudistamisen osalta laajasti. Aluksi Keskusrikospoliisi nostaa esiin yleisenä huomiona, että käsiteltävä ehdotus henkilörekisterilainsäädännön uudistamisesta eroaa poliisin voimassa olevasta vastaavasta sääntelystä.

Ehdotuksessa esitetään, että henkilötietojen käsittely olisi mahdollista muuhun kuin niiden keräämis- ja tallettamistarkoitukseen myös silloin, kun se on tarpeen esitutkintatehtävän, sotilastiedustelutehtävien sekä rikosten ennalta estämisen- ja paljastamistehtävien suorittamiseksi (17.1 § 6-8 kohdat). Ehdotuksen mukaan rekisterien käyttötarkoituksen ja sallittujen tietolähteiden määrittelyssä siirryttäisiin yksittäisten henkilötietojen sallittavuusarviosta tietoluokkaperusteiseen arviointiin.

Rekisterien käyttötarkoitussidonnaisuuden osalta Keskusrikospoliisi huomauttaa, että tässä ehdotuksessa sotilastiedustelurekisterin käyttötarkoitus toiminnan luonnekin huomioiden jää etenkin sotilastiedustelutehtävien kuvaamisen osalta varsin avoimeksi.

Poliisi saa nykyisin käsitellä tietoja ns. yhteensopivassa käyttötarkoituksessa vain sellaisen rikoksen ennalta estämiseksi ja selvittämiseksi, josta saatava seurata vankeutta. Käyttötarkoitus huomioiden poliisille säädetyt edellytykset ovat tiukkoja. Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan toisaalta olisikin tarkoituksenmukaista, jos kaikissa rikostorjuntaviranomaisissa voitaisiin tietoja käsitellä samalla ja nyt Puolustusvoimille esitettävällä tavalla ilman erillistä rikoksen törkeyteen liittyvää kynnystä.

Sotilaalliseen maanpuolustukseen liittyvä tiedustelu ja rikostiedustelu ovat eri instrumentteja, mutta aiemmissa yhteyksissä lausumaansa viitaten Keskusrikospoliisi toteaa, että käytännön yhteneväisyyksiä operaatiotasolla todennäköisesti tulee. Sotilastiedusteluksi määritellyistä kohteista valtaosa koskee sellaisia tekoja tai tapahtumia, jotka Keskusrikospoliisin käsityksen mukaan täyttävät Suomessa rikoksen tunnusmerkistön ja kuuluvat esitutkinnan osalta sen esitutkintavastuualueelle.

Ehdotus pitää sisällään perustettavan turvallisuustietorekisterin, joka vastaisi ainakin pääosin sotilastiedustelurekisterin tietosisältöä. Keskusrikospoliisi huomauttaa, että turvallisuustietorekisterin tietosisältö poikkeaa poliisin vastaavasta säännöksestä. Henkilöpiiriä, joista tietoja voidaan tallettaa, ei ole määritelty. Menettely jättää avoimeksi rikostiedustelutarkoituksessa

käsiteltävien henkilöiden piirin ja heidän roolinsa tavalla, jota poliisin vastaavassa sääntelyssä ei ole pidetty mahdollisena. Poliisin epäiltyjen tietojärjestelmään Epriin voidaan kirjata henkilöitä ainoastaan tietyssä asemassa ja muutenkin tarkkojen ehtojen täytyessä. Lisäksi erityisesti Eprin käyttäjät ovat tarkoin määriteltä; heidän tehtävänsä tulee olla rikostiedustelussa, -analyysissa tai -tarkkailussa.

Ehdotuksen mukaan tuntomerkki- ja kuulutustietojen rekisterinpito ja käsittely tulevat mahdollisesti muuttumaan merkittävästikin. Keskusrikospoliisin saaman käsityksen mukaan tuntomerkkien tallettaminen siirtyisi Poliisihallituksen rekisterinpidossa olevasta poliisiasiaain tietojärjestelmästä Puolustusvoimien sotilasoikeudenhoitorekisteriin ja samalla Puolustusvoimien rekisterinpidolle. Tähän asti poliisi on syöttänyt esimerkiksi Puolustusvoimien tuntomerkkitiedot virka-avun perusteella. Sama mahdollinen rekisterinpidollinen muutos koskee ilmeisesti myös puolustusvoimien erilaisia esitutkinnaalisia kuulutuksia. Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan olisi perusteltua, että esimerkiksi pääosin esitutkinnaalisissa ja pakkokeinolaisten otettavien tuntomerkkitietojen käsittelystä vastaisi esitutkinnaalisen yleistoimivaltainen viranomaisen eli poliisi. Poliisilla on perusteltu rooli yleistoimivaltaisena viranomaisena, johon kuuluu erilaisia ilmoitusvelvollisuuksia poliisille ja yleiskoordinaatio- sekä otto-oikeus muiden esitutkinnaalisten käsiteltävänä oleviin asioihin. Rikostorjunnalliset tiedot tulisi säilyttää mahdollisimman käytettävissä muodossa, jota tarkoitusta erilainen jakaantuminen tai sirpaloituminen heikentää.

3 luku: Henkilötietojen käsittely

Lausuttu jo 2 luvun asiayhteydessä.

4 luku: Henkilötietojen luovuttaminen ja tiedonsaantioikeudet

Keskusrikospoliisi nostaa ehdotuksen osalta esiin Euroopan Parlamentin ja Neuvoston direktiivin matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden ennalta estämistä, paljastamista ja tutkintaa sekä tällaisiin rikoksiin liittyviä syytetoimia varten asettamat vaatimukset (PNR). Ehdotuksessa puolustusvoimille ehdotetaan oikeutta saada henkilötietoja sotilastiedustelutehtävien ja rikosten ennalta estämis- ja paljastamistarkoituksessa. Lainkohdassa on lisäksi säännökset lentoliikenteen harjoittajan velvollisuudesta toimittaa puolustusvoimille lentoliikenteen matkustajatiedot puolustusvoimien niitä pyytäessä. Keskusrikospoliisille jää epävarmaksi, onko tarkoitus, että Puolustusvoimat saa PNR -tiedot kokonaisuudessaan arvioitavakseen niiden merkityksen kannalta. Arviointiaikakin on suhteellisen pitkä ainakin poliisille linjattuun 24 tuntia verrattuna. Mainittu linjaus on tietosuojaaluetuetun kanta.

PNR - tietojen edelleen luovuttamisarvioinnissa on tärkeä huomioida kansainväliset luovuttamista rajoittavat velvoitteet. Tämä on merkityksellistä erityisesti Puolustusvoimien arvioidessa poliisilta saatujen PNR -tietojen luovutettavuutta.

Ehdotetussa 32 §:ssä on määritelty Puolustusvoimien mahdollisuus antaa muun muassa poliisille oikeuden tallettaa suorakäyttöisesti henkilörekiste-

reihinsä tietoja, jotka ovat tarpeen muun muassa sotilastiedustelutehtävien suorittamista tai rikosten ennalta estämis- taikka paljastamistehtävien suorittamista varten. Perusteluissa ei ole avattu mitä kyseinen säännös käytännössä tarkoittaisi. Keskusrikospoliisi viittaa edelleen aiemmin mainitsemaansa sotilastiedustelusta ja korostaa molemminpuolista edellytykset huomioiden mahdollisimman avointa tiedonvaihtoa.

5 luku: Henkilötietojen poistaminen Puolustusvoimien henkilörekistereistä

Keskusrikospoliisi katsoo välttämättömäksi, että esitutkintatietoja koskevien poistosääntöjen tulee olla yhdenmukaisia muun muassa poliisin valmistelussa olevien säännösten kanssa. Tämä tulisi huomioida asian jatkovalmistelussa

Muuta:

Keskusrikospoliisi korostaa rekisterien laillisuusvalvonnan merkitystä ja sen huomioimista jo lain säätämisvaiheessa. Ehdotetun lain mukaisessa rekisterissä toiminnan laillisuuden kontrollilla on erityinen merkitys, kuten omien tietojen tarkastusoikeuden käyttämistä koskevilla määrittelyilläkin.

Keskusrikospoliisin apulaispäällikkö

Tero Kurenmaa

Poliisilakimies

Markus Välimäki